SLAVKO BATUŠIĆ

23 PJESME

ZAGREB MCMXXXVIII

IZDANJE PODODBORA MATICE HRVATSKE

42

KNJIŽNICA PODODBORA MATICE HRVATSKE
KNJIGA ČETVRTA

BATUŠIĆ

23 PJESME

TISAK ZAKLADE TISKARE NARODNIH NOVINA

SLAVKO BATUŠIĆ

23 PJESME

ZAGREB / MCMXXXVIII

IZDANJE PODODBORA MATICE HRVATSKE U ZAGREBU

PJESMA STIHOVA MOJIH

Stihovi su moji ispružili ruke
Drhtave nemoćne svoje ruke
Za nečim čeg ovdje nema
Za nečim čeg nigdje nema
Za nečim što je ludi san.
I to je tihih stihova mojih tema.

Ima ih mnogo
O rosi i travi, nebu i djevojci dragoj
O Tirenskom moru i ostrvu Bali
O Soriji Moriji, Basori i Trinidadu
O vječnoj tuzi i čežnji bez dna.

I svi su tako zdvojno ispružili ruke
Ko nijemi križevi na mrtvoj Golgoti,
O bijedni i nerečeni stihovi moji
U djetinjoj svojoj goloti.

PJESMA CARU JAPANSKOM

O Mikado Hiro-Hito, Gospodine Care, Sine Sunca!
Ti si moćni gospodar zemalja dalekih Istoka i Juga,
Žutih patuljaka crnòkosih i milih,
Neba, oblaka, zvijezda, sedmobojnih duga,
I — tek u sanji — moj.

S nebesa se stresa na čelo tvoje plavi smijeh
Mirišu aleje indiga i čajeve bašće:
YESO — NIPON — SHIKOKU — KIUSHIU...
Dugi su redovi prosjaka pred portalom palače tvoje —
Taj muk i suhe ispružene ruke.
A ja zavidim prosjacima što čekaju pogled tvoj
I mole se tebi i Budhi,
I rado bih stao, tužan i kljast, u njihov dugi red,
I rado bih bio prosjak pod nebom tvojim.

Jer ti si svemoćan i tvoje je sve:
Kulije, gejše, pagode, mandarini,
I svileni stjegovi iznad gvozdenih flota i četa,
I žuta ostrva i ljudi što se smiju,
Uvijek blagi, raspjevani, dobri.
(I ja bih tako htio biti dobar)
Ja mnogo, mnogo o tebi sanjam,
Sve same tihe i sretne sne,
Što lako trepere kroz plavi opijev dim...

Znam.
Jedne će zvjezdane noći do mene doći
Lakokrili mudri Markiz Oyama Takomari,
Primit će moju ruku i laganom me gestom

Dići iz kreveta moga, hladnog i bijelog,
I dovesti me u ranu zoru
U dobri daleki Japan.

Ja letim...
Već letim kroz noć i samnom je markiz Oyama.
Nad nama modre planete i zeleni beskraj
Pod nama KAŠMIR — INDIJA — KITAJ — I MORE
I tiha glazba dalekih nebeskih sfera.

Sve nestaje
Sve bježi
Ja letim
Noć bježi
I gle: Evo, evo već jutra!...
Pejzaž je praskozorja od šuštave japanske svile
Sjajno-žut.
Na istoku diže se barjak izlazećeg sunca
Ko pozdrav na jarbolu vite džunke
Crveno bijel.
Zelene šume tiho leže
Ko usnuli zmajevi mrtvog kitajskog carstva.
O!
Sad radosno je nebo tako divno plavo
I čisto ko more.
Tek silhuete crnih ždralova tušem slikane
Po njem strjelovito rone
I klikću ko bakreni gongovi.

Ja se duboko klanjam prefinoj svili
I stijegu izlazećeg sunca

I usnulim zmajevima
I mirisu mora u rano jutro.
Ja se duboko klanjam Istoku i tebi Care moj!
CARE MOJ!

Ja već snatrim teške purpurne zavjese
Na vratima tihih mističnih odaja
I ptice u baščama procvalih trešanja
(Mnogo, mnogo šarenih ptica)
I neki čudesno bijeli oblak nad suncem i nebom.

O, šta je ljepše od presvetog japanskog jutra!
Vrište mali kakadui čarobne sonete
A negdje u hladu bizarnog paviljona
Koji je od porcelana i pjene mjesečeve
Tri mudra stara mandarina
Smješeći piju čaj.
O, Care, Zvjezdano Dijete, znaj
Kad dođem u tvoj žudno snivani raj
U kojem mirišu gejše i cvate čaj — — —
Da ću zaklopiti oči svoje i biti vječan
Sa rukama dignutim visoko
Povrh sebe — tebe — Japana — mora — Tokija i neba!
Da, bit ću sretan, žuta lica i crnokos
(Mada sam sada blijed i očiju plavih)
I bit ću ti vjeran rob i podanik.

Ja čekam već dugo kićenog Maršala Markiza Oyamu
Koji će, savijen rafinadom ceremonije,
Polako odgrnuti zavjese teške,
Povesti me do tvog prijestolja sedefnog
I šapnuti mi tiho milu kratkosložnu riječ,
Što znači pozdrav.

A ja ću ti sada kliknuti pun sreće
Prastaru romansu Li Tai Po-a
Ili silni hymnus princa Nari-Hire
Da u oku tvome ugledam radosni smijeh.
Kleknut ću, Care, do nogu tvojih
Na meke sagove rižine slame,
Poljubit ću papuču tvoju od zlatnoga brokata,
I čekat ću, čekat ću, vječno na tvoju riječ.

Dugi su redovi prosjaka pred portalom palače tvoje
I mnogo je ždralova proletilo safirnim nebom
I mnogo je džunka što plove pod japanskim stijegom
I bezbroj je dana vidjelo slavu Japana

A ja sam sâm i čekam.
Čekam.

ZELENI PRILAZ U APRILU

Juliju Benešiću

Danas je Prilaz golema vaza
u kojoj su procvali zeleni buketi.
Pliva u suncu draga perspektiva,
polet je silan nad kestenjem mladim
nad kojim sunce udara himnu Aprila.
I svi se bicikli radosno okreću,
lome se zlatne zrake na žbicama srebrenim,
na sjajnim pucetima plavih redara
i na paleti reklama oglasnih stupova.
Mušice — mačke — hruštevi — golubovi sivi
piju sunce, uzduh, nebo, radost
i smiju se ludom proljetnom danu.
Sinoć je dobri horvacki dešč pašovabec
iz crnih zimskih kestenovih debla
što ozbiljno stoje u strogom dvijestorednom broju
izmamio slatko ljepljivo mlado lišće
i kameni se Prilaz nabio ko golema vaza:
baloni zeleni, barjaci zeleni, mala šuma zelena.

O kako bi Prilaz danas bio rumen
da su ga nekad zasadili breskvom!
Vatreno, tropski rumen. —
O kako bi Prilaz danas bio bijel
da su ga nekoć zasadili trešnjom!
Nevino, tijelovski bijel.

Ali ja ne ću da vrijeđam kestenove stare
pod kojima evo prolazim deset ljeta. —
Deset ljeta, zima i proljeća
moji su koraci jednoga jedinog smjera.

Deset godina tuge, radosti, pijanstva,
ja krećem se vječno ko u zatvorenoj cijevi
s jednoga dna na drugo:
od žute kasarne s limenim tornjem
do staklene tople kavane u sivoj visokoj kući.
(Svakog dana četiri puta, ravno deset godina.)

Svaki je kesten drug moj
i svakom dadoh po jedno čudno milo ime.
Svaki je kamen djeda stari moj,
svaka je kuća tajna i nevina ljubovca moja.
Znam svaki prozor gdje ima cvijet u loncu.
Znam svaki prozor u kojemu dugo lampa sja.
Znam kuću gdje se u podne konjak pije
a noću tajno pjesme pišu.
Znam crkvu, u mjesecu i snijegu,
ko slastičarsko čudo s kajmakom bijelim.
Znam mnogo male prljave djece
što grade u prahu čuda od zlata.

A mnogi mnogi već su za ovo vrijeme
primijetili i mene
i ne čude se.

I tako već deset ljeta nosim u sebi
svoj mozak i srce i bubreg i čežnju
i smrt svoju nosim u sebi ko svaki čovjek
i sasvim čudnu slutnju o nekoj ženi sa Sjevernog Mora
koja će imati studene prste i zelene oči.

I plačem kroz tisuću dugih metara
kada u Pandžabu kuga hara
ili kad ranog sunčanog jutra
sretnem na putu gradskog živodera.
Uzalud Grof Ishi, poklisar Mikada,
demantira tugu moju na Quai d' Orsayu
— uzalud. Ja mu praštam.
Ja svima praštam sve zbog kestena zelenih
koji će uskoro roditi grozdove bijele
a zatim se opet zazlatit ko pečeni šećer.

Tako će proći godina ova
jedanaesta — jedanaesta — jedanaesta
i svaki će kesten, hrušt i ja
dometnuti jednu brojku mladosti svojoj.
I tako će brojke rasti — rasti — rasti
jer ima zakon takav, bez pardona.

Znam da će još dugo iza mene ko i prije mene
miješati sunce sjene i dugine boje
da će se s jedne strane dimiti staklena kavana
a s druge strane oriti žuta kasarna
i da svemu tome spasa nema.

Ali ja sam tiho tiho sretan što živim,
i ja vas pozdravljam braćo kestenovi moji
u ranom Aprilu godine ove.
Ja pozdravljam vas svečano i nijemo
— a možda i još koji čovjek samnom —
i sva vam zvona zvone pozdrav
i svi vam auti trube pozdrav
i sve motorne pile kliču ritmove futura.

Sutra će vojna muzika da prođe kroz dvored vaš
svirat će pozdravne pjesme vašem zelenom lišću
I bijeli Brahma, dobri otac moj, spustit će sunce
i bit će nedjeljno popodne slavno.
Ja te svečano pozdravljam, Prilaze stari moj!
Ja vas svečano pozdravljam, braćo kestenovi moji!
Ljubim vam debla ranjena, grlim krošnje visoke,
pun sam velikog ushita, pobjede i slave
i hvalim vam za sanje, sreću i svaki dobar dan.

Slavni, mili, stari kestenovi moji!

LÉGION ÉTRANGÈRE

O braćo,
vrući su vjetrovi pustinjski
i mutne žute vode otrovne!
Cio je život vaš kret za limenom trompetom
i grohot sirena pred lukama Stražnje Indije
i puška sa sedam tankih olova
i zapaljena rana u živome mesu
i crna, glupa, gladna smrt.

O, ja pojmim presvijetle nagone daljine
što gasnu uz hladne vatre taborske
i znam da trunu sve očajne ambicije
u nekom »Fort de la Republique« na Madagaskaru.
Prokisle trikolore rese grudi vaše i lijesove
a bubnjevi zovu žive i mrtve
na očaj i čast, zaborav i smrt.
O braćo,
ja tako silno čeznem da čujem pjesmu šakala,
da tonem u sumporne zvijezde južnoga neba,
da pođem za vama!

I jednoga dana —
jednoga dana ja ću uzeti pušku
kabanicu sivu i svoju mladost od 23 ljeta
i doći ću, braćo, u vaše dvorede slavne.
Vi ne ćete slutiti tko sam ja,
ni ja vas pitati ne ću za sela vaša
i majke i braću i grijehe i strasti,
ali će đavo doskora roditi zmiju
i vi ćete znati sve.

Da, jednoga ću dana u ranu zoru zatrubiti krvavi zov,
i zderat će legija mokre trikolore
i poći će napred sa praznim motkama
i hladnim smiješkom u jasnoj spoznaji Bune.
O kako će radosno krenuti legije na
Paris — Rim — Berlin —
Peking — Čikago — Atenu —
i potjerat objesnu, gorku šalu.
To će da bude veseli plamen
kad ga zapale i oko njeg zaplešu
prezreni skitnice, spartakisti i švedski baruni,
parije, mulati, mandarini i gusari,
desperateri, rebeli, štrajkaši i pirati
koji su pobjegli iz kazniona i robija
i ja, koji sam bacio grudu o pokrov
mladosti svoje davno nestale.

O, već su blizu dani pira legije
O, već su preblizu noći plesa legije!

I ja se već opraštam s pokojnim ocem
i majkom i braćom i svojom dragom
i sutra, preksutra putujem.

NOVINE

Krleži

Svakog se jutra predamnom rasklope
ko masne latice mesožderske biljke,
opliću šintarskom žicom moju svijest
i pišu:
Na Zapadu — Sjeveru — Jugu
na Istoku, da i tamo —
strijeljaju mahniti ljudi sebe
i druge.
Haraju tifusi, lepre i kuge,
na burzama bacaju bombe,
luđaci bježe iz ludnica
i skaču pod vlakove ekspresne.
Proriču fratri i hartije stare:
zvijezda će neka o glob da tresne.
Djevojka traži čovjeka dobroga srca
čovjeka dobroga srca
u svrhu šetnje i samo hiljadu dinara.
Svijetli su orlovi htjeli da polete
ali su pali u zamke barbara.
Potresi čovjeka dave, pale ga vulkani
poplave, kiše, tuče, huragani.
U boksu, lopti i vinu traži se spas.
A neki mudri arijski Magi,
vašarski jadni pelivani
O S r e ć i lažu ko šugavi psi.

Zaklapam novine svakoga jutra
bacam ih, gledam drhtave prste:
oni su opet krvavi
i tako prljavi.

TRI PJESME O MOME ZAGORCU

Prva: *U RANO JUTRO JESENJE*

I tako ustaju zorom a pospani nisu,
pred kuću izađu, protrljaju čvorave šake,
usrknu jutarnji uzduh i gledaju u vis:
da li će biti lijepi dan?
Uđu u toplu štalu, pružaju ruke u mraku
odvežu s jasala kravice dvije pa ih izvedu
sapnu im jaram na nabore vratne
podignu rudo, jaram pričvrste gvozdenim klinom
i drvena kola zaškripe.
Pođu.
Idu uz kravice, gledaju u vis:
Ne će li možda ipak kiša?

Žene su ustale ranije od njih
u kuću unijele čabrić sa mlijekom.
Treba napaliti vatru zbog mlijeka za djecu;
zato su skupile triješća i koju grančicu suhu.
i onda prebroje četiri kokoši svoje
zavire u sušu, nema li jaje koje,
treba za ručak spremiti brašnenu juhu.

Nisu si rekli zbogom ni dobar dan.

Oni su bosi uz kravice pošli
kraj tuđih njiva i gospodskog trsja
kraj živica bijelih od mraza
do maloga svojega grunta.
Bosi su pošli, u grubom rublju od konoplje sure,
mašući bičem kratkim i teškim
bosi su pošli uz kravice svoje.
I opet šuteći gledaju u vis:
da, biti će dobar i vedar dan,
kukuruz treba da bude obran.

I onda o zimi misle skoroj i blizoj:
Trebat će nasjeći drva.
Trebat će popraviti krov.
Trebat će sina u vojsku dati.
Trebat će ocu istesati krst.

U sedam sati kola su puna klipova zrelih.
Kravice puštaju s jarma na travu.
Zatim sjednu, razvezuju svezane rupce,
izvade hljeb, prekriže ga nožem, režu,
a hljeb je sladak, tvrd i žut.

Druga: *U PRIJEPODNE NEDJELJNO*

Djeca su tjerala s dvorišta perad u sušu
jer uhvatit treba i zaklati kokoš.
Žena će kuhati juhu, zatim će kokoš ispeći.
I k misi treba stići, umijesit gibanicu slatku
jer nešto se malo kroz tjedan spremilo sira
nije se kramaru prodalo sve.
Sve brzo, u žurbi i trku
jer treba na poldašnju misu stići
i bolji spremiti ručak.
O Bože, već zvoni, stići će kasno!

Vade iz drvenih škrinja svilene rupce
i pregače čiste, izglačane, krute
na kojima crvenim vezom ispisaše
HVALJEN ISUS
još kao djevojke mlade,
još kao djevojke mlade.

A oni stoje u crnome ruhu
pred kućama stoje i šute.
Netko na glas stare novine čita,
oni ozbiljno vjeruju sve.
Zatim o sijenu govore, o vinu i brašnu,
u džepove turaju ruke, puše.
Hoće li biti rata?

Da, hoće. — Ne, ne će.
I tako zure u crkveni toranj
psuju na popa i žene,
čekaju podne, a misa još traje.

Kad pojedu juhu, kokoš i kolač od sira
sjednu uz zid na drvene klupe
gledaju postelje, peć, i slike u ramama prostim
na dlan se podlakte, spuštaju glave:
Sutra se kolje teše.
Sutra se ozima sije.
Sutra se vozi gnoj.
Sutra već nedjelja nije.

Treća: *NA SAJMU*

Na sajam su tjerali junce
udarali dlanom o dlan i hrapavo kleli
zatim su brojili banke dvaput-triput
i popili litru gverca, medice il vina.
Prišla im žena i rekla:
Prodala je pijetla, putar i oraha malo
a onda predala nešto sitniša.

Prođu kroz sajam, kod svakog šatora stanu.
Gledaju, šute, gledaju, šute.
Susreću kuma, susjeda, popa, žandara.
Prosjaku ne daju ništa, prođu kraj njega
ali se žena krišom obazre, baci mu novac
malko se zbuni, potrči za mužem.

Kod svakog šatora stanu.
Lupaju kosom o kosu, prisluškuju zvek.
Trljaju šareno platno, nema li odviše štirke.
Mjere šešire, hlače, kapute,
a žena i opet krišom tura u njedra medene kolače.
Da, djeca će pitati prvo:
Što ste nam, mama, donijeli sa sajma? —
On dugo pretražuje čeličnu britvu
presijeca vlas i papir, da li je oštra.
Dobra je britva, ali se cjenkati treba.
Slovak je skup, Kranjac je skup, Židov je skup.

Prođu kroz sajam po sedmi put,
odluče da treba kupiti sito
i lonac od zemlje, pocaklen zeleno-žuto.
Opaze junce svoje, kako ih mesar goni.
Nijesu tužni već ih je stid.

I opet prođu kroz sajam, prebroje banke.
Još nešto kupiti treba, da, još nešto.
A što? — ne znadu.
Pa ništa, skoro je sajam u susjednom mjestu.

U to podne zazvoni.
Skidaju šešir, prekriže se nijemo, pođu u selo.

I čuju još s brijega:
Kako pjevaju slijepi, kljasti, bogalji
kako viču trgovci sajmari
kako krave muču i telići bleje
i kako narod žamori glasno.

RADIO-POEMA

Noćas se roje gore visoko
blistave zvijezde kasnog novembra
na plavome velu bezdanih dubina,
na kojemu satkaše tajne arabeske
čarobnih šara, mitskih priviđenja.
Sad plešu na nebu lavovi, medvjedi, bikovi bijesni
uz zvonke akorde kristalne Lire,
ekstatičnu trubu vitkog lovca Oriona
i siktaj ognja upaljenih sunca.
A tiho šume neke daleke zimske vode u mraku
i umorne oči zaklapa
nesretni tužni naš grad.

O noći moja zvjezdana,
o grade stari moj
— sad sklopite ruke i čujte moju poemu,
moju poemu novembarske noći
moje akorde čežnje i sna!

Ja stojim na sljemenu krova kuće visoke,
kuće visoke na brijegu visokom,
ja stojim na krovu i pjevam vam poemu!
Prskaju varnice usjanih zvijezda
i nebo sad sluša zajedno s vama
kucaje zvonke mojega velikog srca.
O krovovi grada, slušajte moju poemu!

Evo, polako uzdižem ruke u vis,
ja — topla antena iz živoga mesa
i prstima hvatam snopove valova plavih,
valova plavih, zelenih, rumenih,
što pršte ko čarobne sunčane duge,
ko repovi zlatni objesnih kometa,
nadamnom, nad vama, nad gradom, nad svim.
Ja hvatam te snopove, duge, repove zlatne
hvatam ih nježno prstima toplim
i zvukove strasne slušam s visina:
na Eifelovom Tornju Šaljapin pjeva pjesmu Marseljezu.
U Ateni Grci mladi kliču Pindara
U Tokiju Mikado govori prijestolni govor
U Indiji bakreni gongovi zvone
Sa Marsa nam žele »Sretno Proljeće«. —
I sve te riječi lete kroz prostor ko ptice,
i samo tek mrežu napeti treba,
koju će taknuti vršcima mekanih krila.

Valovi, valovi, valovi moji,
zeleni — plavi — rumeni — zlatni,
o kako je divno biti čarobna čudna mreža ANTENA
i pružati ruke visoko u zvjezdanu noć
i hvatati kliktaje ushite, smjehove —
Pariza - Londona - Madrida - Westminsterskih zvona!
Kako je divno biti čudna prečudna radio-makina
i imati srce — detektor za zvijezde

i čuti sve
i znati sve! —
O danas već nema za mene tajne,
danas već nema za nikoga tajne,
kad sedam milijuna ljudi u stotinu tisuća gradova
stoji na sedam milijuna visokih krovova
i čuju sve
i znaju sve!

Na krovu kuće ove visoke
ja danas podižem ruke
i ne ću da slušam Šaljapina starog, Marsove laži, zvona
katedrala.
Ja danas u napetosti bezmjernih volta
šaljem u prostore pozdrav svoj:
Pozdravljam braću na svima krovovima
Pozdravljam braću u crnim rovovima
Pozdravljam braću na čeličnim brodovima
I kličem ko vulkan svima robovima:
Pružite ruke!
PRUŽITE RUKE!!

Vatreni vokali patetičnih stihova mojih
sad bruje u hladnim membranama metalnih školjka,
što ih prisloniše djevojke — žene — mladići
na rumene nježne uši svoje.

O, tko sad sve sluša vokale stihova mojih
u našem gradu i nekome gradu kom' imena ne znam!
O, tko će da bude čovjek
i prvi da pruži sad ruku svoju!?

Pružite ruke!
PRUŽITE RUKE!!
To kličem vam ja u zvjezdanu noć
To kličem vam ja kroz prostor u svijest!
Ja — čarobna čudna radio-makina
Ja — gospodar prostora, sunca i noći
JA — RADIO — JA!!!

TRI STVARI U JEDAN DAN

I.

U bolnici Svetog Arkanđela
danas su tri slučaja
svršila letalno.
I sva trojica bijahu mladići.
Doktor je pilatskom gestom
oprao ruke u mutnom karbolu
i rekao neku gorku latinsku riječ.
A sa tri crne table
što bijahu iznad kreveta
časna je sestra otrla kredu
i tako je bilo sve u redu.

II.

U isto su vrijeme tri mlade žene
ko mesnati cvjetovi u svilenim čaškama
pale po mekom medvjeđem krznu
i vrištale
i tako se raskošno, raskošno smijale.

A vani su korakom prošla crna kola
sa krasna i blijeda tri mladića
koji odoše skrštenih ruku.
Nečujno odoše.

III.

A ja sam otvorio sve prozore
zapalio voštane svijeće i dušicu na ulju
i čekao da prođu kola.

Nije dobro da tako izvjesno znam
što se sve zbiva u prazan jedan dan.

POVRATAK

Branku Gavelli

Tri teška dana i tri bolesne noći
U prljavom vagonu i čađi
U čeličnom ritmu točkova
Kroz gradove
Bez sna.

A sada malo smirenja
Vani kiša suzi
Zvone signali
Ja znam: to je MARIBOR
Slavni restoran je prazan
Dva kelnera — tri muhe — i ja
Slatko miriše pivo i gulaš
Moje su ruke umorne
Ah, ja sam tako umoran
Gorka je cigareta i tvrdi hljeb
Na zidu ura stoji
Pokazuje ponoć
A vani je neki mutni sluzavi dan
Skoro će krenuti vlak
To opet znači: vožnja — vožnja
Na jug
Gdje možda ne pada kiša

Ah, ja nemam nikakve želje
Ni za ženom ni glazbom ni Hammerfestom
Samo za svojim mekim krevetom
I mirom — mirom.

TRI PRESVETA KRALJA

Noćas su predamnom tiho osvanuli
STIH, PAN i EROS
Tri Presveta Kralja
Tri Velika Mudraca
i časkom su sjeli
uz duboki poklon.

Na čelo je moje kapnula zelena krijesnica
sa sjajnim kudravim repićem
kao betlehemska kometa — —
i tako je nastao biblijski san.

Zapalila su Tri Presveta Kralja tri cigarete
i tri svijetle čežnje u mojoj duši
a onda su nečujno otišli
uz duboki poklon.

Da, STIH, PAN i EROS.

DESETGODIŠNJICA

Gdje si Estonko sad?
Kod nas je proljeće čulno
a ja sam u svojoj muškoj samoći sasvim sâm.
Lokrum je zelen i čeka pohode naše
on traži da ti se opet dam.

Estonko Aino, zvana Simola!
Crnomodra peruniko!
Strana, tiha, oka tatarski kosa
i crne kose teških aroma
što plela se od mraka do zore, od zore do mraka
u oči moje i nabrekla usta
ko arija ludog sna.

Znam,
još uvijek sve to dobro znam:
mi smo se igrali morem
slanim, žarkim, gustim, strašnim.
Zar već deset?
O, deset godina, deset.
Ali sve još znam:
tvoje se ruke savijahu tužno
i mnogo si pričala kakav je sjever
i srebrena ploha jezera Peipus
i gradovi tvoji i sela i rodni Tartu
i vazdan govorila teške žute riječi
sa mirisom sjeverne zore i močvara mutnih
laponske — finske — mongolske — ne znam.
I tako je zanosno bilo što se razumjeli nismo
a ipak znali sve.

Ah, onaj tvoj sladorni rouge i ljepljive usne
i svila i prsti strasni i čajkin smijeh
i onaj šuplji mjesec nad našim hotelom
u kojem smo odsjeli pod imenom lažnim
i one priče o ocu mom i tvom
i stotinu smiješnih kaprisa
i stotinu djetinjih šala . . .

Gdje si Estonko sad?
Vitka, tako meka crnomodra peruniko!
Daleko si negdje, lutaš, a možda . . .
ne, ne, za mene ne znaš
jer vidjeti me više ne ćeš.
To je dobro.
»Ma armasten sind, si ilus lil.«
Smrt je stajala do našeg svadbenog loga.
»Mina sudlen sinu huli ja silmi«.
Amen.

PREKOMORSKE ČEŽNJE

Ja se —
kao pokojni Mudrac Plato
divim svemu:
i ljudima i zvijezdama i susretima čudnim
a ponajviše
mirodijama slatkim, prekomorskoj robi.

Skladišta su uvijek hladna i tamna i prazna
kao crkve pred zornice rane,
a fino fino fino mirišu:
arapske datule — smokve i banane
kitajska svila — lovor iz Alžira
biserna riža — crna čokolada
kiparsko vino — narandže grčke
jantar — cvebe — indigo i cimet
marmelada — malaga i Cuba rum
vanilija — svileni bomboni — čaj
eau de Cologne (prima Maria Farina).

Ja ću jednom zacijelo
na posljednjoj meti lutanja svoga
postati sasvim povučeni tip
u skladištu prekomorske robe,
sidro ću spustiti, srce umiriti
i nitko u taj incognito
ne će smjeti zaviriti.

NOCTURNO

Na tavanu moga doma
noćas se poklaše nožima golim
strana demona dva.
Jednom je pala glava
a drugome sjeo nož u rebra.
Onda je pobjednik digo na leđa
bezglavog crknutog vraga
trudno ga ponio niz trideset stuba
i bacio u crni podrum.
Zatim se vratio uz stube
da s krova zaurla pobjedu svoju
ali je pao, izgubivši krvi
i skapao.

A ja sam od smrtnoga straha
odvuko na vrata ormar i stol
i drhtao
i spoznao
da moram zapaliti kuću svoju,
da nestanu njihovi krvavi tragovi
i mrtve oči zle.

No sutradan strani ljudi dođoše
raskužiše kuću
odoše.

KINESKA MINIATURA

Ja pijem svakog jutra čaj
iz finog bijelog porcelana
na kojem su slikani mali Kinezi.
Pa kad je nebo vedro i pjevaju ptice
i kad zraka sunca se spusti
u medenu mirisnu tekućinu —
zaplešu mali slikani Kinezi
u svježem ritmu djetinje radosti,
a ja se osmjehnem
i udaram srebrenom žlicom po tasi.

Ja svako jutro pijem čaj
i jasno vidim puste parkove Pekinga,
u kojima maršal Čang-Tso-Lin
zaklati dade devedeset trojicu
zalivši krvlju lijehe orhideja
zalivši krvlju moj žuti čaj.

SJENA ZATILJKA

Kosa je tvoja pala ko trava u noći
na toplo gnijezdo zatiljka tvog
kog sama nikad vidjela nisi
a ja mirisao
i cjelivao —
o, toliko puta da sama ni ne znaš
jer grijeh se taj događao
u tvom i mome snu.

Kosa tvoja pada ko barjak svečani
Kosa tvoja krije usud moj.

Znam da će uvenuti trava
da će ti kosa postati barjak bijel
da će u sjenu zatiljka tvoga
jednom i starost nahuknuti vonj.

Ali ne boj se, draga,
ne boj se mene ni nje.
I raduj se sada samnom
koji uvijek mislim na smrt
i zato se tako djetinjski smijem životu.

U sjeni zatiljka tvoga
u toplom gnijezdu paperja mekog
u rosnoj vlazi cjelova mojih
već davno su zvijezde rodile smrt.
Da, draga.
Tihu, blagu, sladogorku smrt.

PJESMA O ČETIRI LAĐE

Znam da su jučer — prekjučer
krenule četiri lađe u Zagreb.
(zapravo potajno k meni
no nitko toga ne zna!)
Četiri djevojački vitke trireme na jedra
sa mnogo barjaka u suncu.

Jedna je, bijela, sa srebrene Itake
i nosi mi teške amfore gustoga medenog vina.

Druga je, žuta, vrisnula zov u šangajskoj luci
i nosi mi vijence čajeva cvijeća
i malo jantarnog opija gorkog.

Treća je, modra, dignula sidra negdje u Trömsu
i u sebi krije mnogo čistoga leda,
finog arktičkog mora i smirenja.

Četvrta se, crna, prašta sa tihim vodama nilskim
i nosi mi sveti zapis Gospodina Smrti Totha.

Svi vjetrovi u krugu širokom
zaduvali su smjerom Zagreba.
Šume jedra bijela — žuta — modra — crna,
nose mi zaborav — sanje — čežnje i osudu.

Ja dugo već gledam na stari svoj sat
i smireno čekam četiri moje trireme
i radosno prisluškujem.

Čut ću iz daljina četiri zvižduka sirena,
mahnut ću bijelom maramom kroz prozor,
otvorit ću vrata i tiho klicati,
dok će strani mornari unijeti skupe terete
u puste prostore mojega doma.

NOCTAMBULES

Banjo — harmonika — lotus flajt.
— —
U čašama slatke tekućine zelene zlatne
U čašama žeženi oganj
što ga je rodilo sunce o podne
sa zemljom masnom tople Šampanje.
U čašama usjane niti žarulja lampa
U zjenama plameni jezici
Sa usana cijedi se neveseli smijeh.
Bubnjevi dršću ko mijehovi teški
Bubnjeve bije čekić kovača
Čelične ritmove čekići klešu.
Ritam je britki zviždukavi bič
bezbolno slatko ženske listove šiba.
— —
Banjo — harmonika — lotus flajt.
— —
Pjeni se vino, žarulje cvrče
Iluzije sunca i svijetla i smijeha.
Kokote ližu usnice suhe
Gorak je crveno purpurni ruž.
Noge figure mesnate kližu
Škripe parketi ko prezreli led.
Bubnjevi gvozdene ritmove kuju.
— —
A vani će ponoći ove da umre
novembar, naš tmurni tugaljivi drug
pod maskom od baršuna crnog

na mekanom tkivu očiju slijepih.
Novembar skapava ko nesretni princ
i nikad ga nitko požalit ne će
Ni zvono mu počasti odati ne će.
— —
Ko parne mašine rade srčane klijetke
Kroz vene, aorte brizgaji krvi.
Topla je krv i peče u mozgu
Mutna je krv i miriše slano.
Ko zvijezde se srca u prostoru kreću
Na srcu svakom tek cipele vise dvije.
Cipele glatke i fine i nježne,
meke kože mrtvih antilopa.
Gdjegdje u magli potajno klizi
sitna i slana kapljica znoja.
Puder se trusi ko pelud cvjetova noćnih
Puder se trusi ko prašak metuljevih krila.
Kokotama treba pokazati sedmobojnu dugu,
razbiti treba zrcala, bubnjeve, čaše, klavire,
treba zapaliti alkohol gorki
i čekati
potres — poplavu — požar — smrt.
— —
Propeleri meki su ženske lepeze
Dancing u dimu
Ritam u posljednjoj stanici nerva.
Noctambules.
Ponoć.
Dancing.
— —

O, ljudi i žene,
uskrsnite živu radost života
jer već je davno poraslo drveće
i tešu se daske, posljednje daske
za crni i hladni wagon-lit.
O braćo i sestre,
u podrumu mračnom, četiri metra dubokom
vrte se krugovi dalekog Saturna,
početka nema, svršetka nema
samo krug.
Krug.
— —
A u isti ovaj čas
iznad rumenog podruma ovog
gore visoko, veliko čudo noći treperi
i koprene vija nad gradom čudesa
kome je ime PARIZ.
A mjesec zelen i mlad
prstima tapka vrhove krovova, tornjeva
čipkaste meke barjake plete
i Seinu mutnu u srebro pretvara.
Mjesec zreo i mlad
ko premudri vječni Mag
i dobri divni Vrač.

PISMO GOSPODINU TAMATANGA

NA RURUTU, KORALNI OTOK POLINEZIJE

Ti sada ležiš na rumenom žalu
dragi moj, dobri moj
u vječnoj nedjelji plamenog neba.
Nad glavom ti, na svetomudroj palmi.
dozrijeva sočan i sladak plod.
Da, i pjesma se čuje žena i hihot djece male
a kočoperna blistava rajčica
u svečanoj svibanjskoj odori
ko zvijezda zuri u zeleni val
u kojem se mrijeste ribice zlatne
ribice zlatne grimiznih peraja.

I tako prolazi život tvoj
o daleki sretni brate moj.

A kod nas je magla pala na duše i ljude
i svaki dan je oblačni veliki petak.
Moja je pjesma poletjela
ali je pala ko smrznuta ptica
i muklo jeknula.

Tako su tmurni ti naši čađavi dani
ti naši dani crni već od zore
u kojima grcam i pjevam o moru
o moru i nebu i nebu i moru
o sretnom nekom ostrvu korala
o suncu na perju rajčice
o dugi na peraji ribice
i o Tebi, Tamatanga moj,
dragi dragi
dobri moj.

VOŽNJA

Sâm samcat,
mesarski zdrobljen životnim tlakom,
zatvoren u se trostrukom bravom,
spasavam dušu prvim vlakom.
Pobožno sjedam u žuti kupe
i tvrda je drvena klupa
slađa od ljubavnog loga.
Osjetim silnu strast
kad gvozdena kliješta probuše kartu
na kojoj su skladane rime
gradova — sela — beskrajnih stanica.
Sklopivši umorne oči lebdim
ko mrtvo drvce u kutiji šibica.

Bruse kotači cestu od gvožđa
u sniježni kajmak gruša se para
dršće mi zanos na staklenom oknu,
a sedam rumenih anđela čuvara
ko golubi lebde šumno nad vozom,
skretnice paze, mostove, rampe,
vjerni moji anđeli čuvari.

Stanica.
Pa opet trzaj odbijača.
A ja se hvatam mjedenih kvaka,
prstima kucam o drvenu klupu,
smješkam se viziji mrtvačkih raka.

Ulazi mlada avantira
crveni kovčeg, grivna od safira.
Ti srce moje, zar za te nigdje mira!
Sjedne kraj mene mlada avantira:
O, damo, —
ja sam siromašan mladić prečista srca,
imam samo anđela sedam
i dobru dušu pod košuljom prostom.

. . . .

Ništa —
Pa, ništa!
I opet blisnem kroz neku stanicu.
I tako mijenjam granicu
kao na vjetru staru kabanicu.
A onda kroz prozor bacim brnjicu,
napuštam veslo na galiji nacije
bez svake lažne komemoracije.

Bodljikave žice sam prošao
u stranu zemlju došao.
Duboki poklon vitkom semaforu,
i topli pozdrav maramom bijelom
osamljenom starom prkosnom boru.

Klisne kaplja zalutale kiše
na neku daleku suzu miriše.
I tako ponoć nečujno prođe
na oči ni tren mi san ne dođe.

U Alpama noći hladne ko led;
dobro je ponijeti vuneni pled.
U zoru u putnici okrenem stranicu:
opet sam prešao jednu granicu.
A onda sutradan
plane u ruju bujni dan.
Oljuštim zlatnu žutu narandžu
punu slatkog mirisnog soka
griznem šećerno svježe meso
ronim zjene u brda visoka.

Po stoti puta zviždaljka zasvira.
Ulazi nova mlada avantira
zeleni kovčeg, grivna od ahata
ko sveta slika od staroga zlata.
O, damo, —
ja sam siromašan mladić prečista srca . . .
nemoćno pjesma u grlu grca.

Prolazi podne bez zvonjave podna.
Plätze nehmen — Mittagessen.
Menu: javohl, nur Delikatessen.
Gutam oštrigu slanu i biftek pun krvi
i mislim na zagorski krumpir prvi
što rađa ga proljetna zemlja rana
u doba cvata breskvinih grana.

I opet prođe dan
i već je novi sutradan.
O, anđeli moji čuvari
zar nisu vam klonula krila
u vašem letu po usjanoj pari!
Prenez places — deuxième série.

Netko je gurnuo neku skretnicu
za ručkom se opet preskočilo granicu.
I tako skretnice određuju smjer
i dobri usud kondukter.

Nijemo mine pet šest dana
već malo zarasla je stara rana.
I tako u vožnji prolazi godina
pod mudrim okom starog Gospodina.

O, moćni gospodine sviju carina,
Veliki gospodine policista,
Svijetli gospodine vođo vlakova,
— moja je savjest nevino čista.

Ja nemam robe kriumčara,
ja samo tajne sanje nosim,
i beskrajnom vožnjom bez cilja i sna
dosadnom krugu dana prkosim.

Sve crnji moji su prsti
Sve više ugljenog praha u kosi
Sve gorči miris ujeda pluća
Sve luđa čežnja o jutarnjoj rosi.

Ne, ne živi čovjek od hljeba
nego od zrcala jezera plavih
na kojima titra smiješak neba.
Od male čašice starog ruma,
od poplave crvenih jesenjih šuma
što jesu samo tren
a onda nisu nikad više,
ko bakreni mjesečev srp
koji mi mladost podmuklo briše.

Vožnja.
Da, vožnja bez konca i kraja,
jurnjava mlinskih točkova
i stalni put spram vratiju raja.

No kada budu puštali prvi vlak
ukinuvši klasu prvu i drugu,
siromah mladić prečista srca
naći će svoju posljednju prugu.

PJESMA MOG SINA

Spjevao moj nerođeni dječak o meni

Moj je otac neka čudna luda bio.
I nije vjerovao ničem
i nije volio ništa
do mladosti svoje —
i tuđe.

A ljubio je kesten mladi, livade i šume
i vode daleke, nebo i smirenje,
i drugove svoje što nikad ne pisahu pjesme,
i malo nekih djevojčica mladih
koje ga nikad voljele nisu.

I tako je išao pognute glave
i okom tužnim milovao zemlju,
a ljeti je bdio kroz noći i noći
i šutio, šutio, zureći u dlan —
da spozna budućnost
koje nema, nigdje nema . . .

Čudna je luda bio taj otac moj,
i često ga je bilo stid.

Gologlav je lutao kroz rosu
i slušao kako u Pandžabu kiša pada
i gledao kako u Kongu povijuše rastu
i čekao da dođe dama — avantira

s grivnom od zlata i zelenog safira.
Listao je stare moreplovske knjige,
o mojoj zvečki nije vodio brige.
Htio je postati premudri Vrač
i otkriti tajnu Magije Bijele,
a nikad nije saznao ništa.
Pa kada je gorko plakao
i derao neke ispisane papire
— to nitko vidio nije
ni mati moja Velika Zemlja,
s kojom me rodi jeseni jedne,
udahnuvši novom čovjeku dah.

Znao je dugo da gleda u oči moje
i da mi se smiješi sa malo ruga,
a onda mi jednom reče: sve je svejedno, —
poljubi mi kosu, utrne svijeću,
natisne šešir, odmahne rukom
i ode kroz vrata tiho bez šuma,
ode kroz vrata i pođe u noć.
A vani se blistavo bližalo jutro.

O, tako je čudan, čudan bio
taj mladi, mladi otac moj.
A ja u grbu njegove boje nosim
i nije me stid.

MI

Drugovi,
imena naša — obična i čudna —
crne se na bijelome papiru
ko osmrtnice mrtvih čežnja.
Pjesme su naše jednadžbe bez rješenja
noći + jutra + dani
u neizmjernosti.
I tako već vječnosti,
o drugovi,
bezimena naša imena
pišu pjesme CRNE OSMRTNICE.

NAPOMENE

I.

Ove su pjesme nastale između godine 1922. i 1934. Bile su štampane u Vijencu, Savremeniku, Književnoj Republici, Obzoru, Novostima, Radio-vjesniku, osječkom Hrvatskom listu, splitskom Novom Dobu i Kolu Matice Hrvatske. Sada izlaze prvi put sabrane u knjizi.

II.

»Pjesma Caru Japanskom« napisana je 1923. Kad je u proljeće 1932. japanska eskadra sa admiralskim brodom »Idzumom« na čelu bombardirala Šangaj, ja sam se te pjesme javno odrekao u svojoj noveli »Pred kineskim ratnim sudom«, koja je štampana iste godine.

III.

»Radio-poema« nije napisana za štampu, već za recitaciju u prostore. Govorio ju je 1926. Dubravko Dujšin kroz antenu zagrebačke radiostanice u eter, u kojemu je nestala.

IV.

Ovim sam pjesmama likvidirao — formalno i sadržajno — jedno nestalo poglavlje svoje mladosti.

S. B.

SLAVKO BATUŠIĆ rođen je 1902. u Novskoj u Slavoniji, ali je mladost proživio u Hrvatskom Zagorju. Maturirao u Zagrebu. Studirao povijest umjetnosti na pariskoj Sorbonni i zagrebačkom Sveučilištu, gdje je položio doktorat filozofije. Od 1921. je u zagrebačkom Kazalištu, gdje je vršio najrazličitije funkcije, od pomoćnog režisera i dramaturga pa do zamjenika upravnika. Piše stihove, prozu, i prikaze iz književnosti i umjetnosti u zagrebačkim revijama, časopisima i dnevnicima. Izdao slijedeće knjige: »Č u d a i č a r o l i j e«, novele (vlastita naklada 1931.), — »K r o z z a p a d n e z e m l j e i g r a d o v e«, putopisi (Zabavna Biblioteka 1932.), — »N a d r a g o m t r a g u«, roman (Matica Hrvatska 1933.), — »A r g o n a u t i«, roman (Matica Hrvatska 1936.), — »O d K a n d i j e d o H a m m e r f e s t a«, putopisi (Društvo Hrvatskih Književnika 1937.), — »K o m o r n i t r i o«, drama (posebni otisak iz »Savremenika« 1938. Djelo je izvedeno u Narodnom Kazalištu u Zagrebu i dobilo Demetrovu Nagradu za g. 1935.). — Za kazalište je preveo brojna francuska i njemačka dramska djela, a kao režiser je postavio na scenu niz domaćih drama. Drži predavanja i konferanse iz područja historije umjetnosti i kazališta. Uređuje kazališni list, kazališni Almanah i Zbornik hrvatske književne naklade.

K A Z A L O